

1 Základní informace o šetření PISA

1.1 Kdo projekt PISA pořádá a provádí

Projekt PISA je jednou z hlavních aktivit vzdělávacího direktoriátu OECD. Je do něj zapojeno jak všech třicet šest členských států, tak i mnoho dalších zemí a ekonomických regionů. Šetření PISA je zaměřeno na zjišťování vzdělávacích výsledků patnáctiletých žáků, kteří se ve většině zemí nacházejí na konci povinné školní docházky nebo se k němu blíží. Šetření je záměrně navrženo tak, aby poskytl tvůrcům a správcům školské politiky v jednotlivých zemích nejen důležité informace o fungování jejich školských systémů a dlouhodobých vývojových trendech, ale také mezinárodně srovnatelná data.

Na mezinárodní rovině zajišťuje projekt PISA pro OECD konsorcium společností **Educational Testing Service** z USA, **Pearson** z Velké Británie, **Westat** z USA a **cApStAn** z Belgie. V České republice je realizací PISA pověřena Česká školní inspekce.

1.2 Co PISA sleduje

PISA zjišťuje úroveň čtenářské, matematické a přírodovědné funkční gramotnosti patnáctiletých žáků ve tříletých cyklech. Pokaždé je jedna z uvedených oblastí hlavní a zbývající dvě vedlejší. Pro hlavní oblast je vždy vypracován nový koncepční rámec a na jeho základě jsou vytvořeny nové testové úlohy, které zohledňují aktuální úvahy o tom, co by žáci měli umět a znát. PISA však zároveň klade důraz na porovnatelnost zjištěných výsledků v čase, a proto test obsahuje i trendové úlohy, které byly použity již v předchozích cyklech šetření a umožňují zpracovat výsledky nejnovějšího cyklu tak, aby je bylo možné porovnávat s výsledky z předchozích let. Pro vedlejší oblasti se používají pouze trendové úlohy, nové se nevytvářejí. Dotazníková šetření přidávají k žákovu výsledku v testech informace o něm, jeho rodině a zázemí a o jeho škole. To obohacuje získaná data o důležité údaje a umožňuje rozpoznat jevy a trendy vázané na sociální, kulturní a ekonomickou situaci žáka a jeho postoje.

Výsledky z testů jsou prezentovány dvěma způsoby:

- pomocí dosaženého **průměrného bodového skóre** (počtu bodů na gramotnostní škále)

Bodové skóre vyjadřuje úspěšnost žáka v řešení testových úloh. V každé testované gramotnosti byly výsledky žáků v prvním hlavním šetření převedeny na škálu, která měla průměr OECD 500 a směrodatnou odchylku 100. Výsledky každého nového šetření se přepočítávají na tuto škálu, aby bylo možné srovnávat jejich vývoj v čase. V hlavní testované oblasti jsou vedle celkové gramotnostní škály vytvářeny i dílčí škály, které umožňují porovnat výkony žáků v různých složkách sledované gramotnosti. Při konstrukci dílčích škál se zohledňují odpovědi žáků jen na ty otázky, které testují danou gramotnostní složku.

- pomocí **podílů (zastoupení) žáků v jednotlivých gramotnostních úrovních**

Bodový výsledek každého žáka v příslušném testu lze zařadit do jedné z gramotnostních úrovní, které jsou na škálách vymezeny. Každá úroveň má rozsah přibližně 80 bodů. Hodnoty uváděné v této zprávě vyjadřují, kolik procent žáků dosáhlo bodového skóre spadajícího do dané gramotnostní úrovně. Úrovně jsou podrobně slovně popsány a přesně vymezují, co žák dosahující dané úrovně musí zvládat.⁴ V roce 2000 bylo stanoveno pět gramotnostních úrovní pro hodnocení čtenářské gramotnosti, v dalších cyklech byla úroveň jedna rozdělena na dílčí úrovně a přidána úroveň šest. Žáci na úrovni jedna ovládají pouze nejjednodušší dovednosti

⁴ Popis úrovní čtenářské gramotnosti je uveden v příloze 7.1. Popis úrovní matematické a přírodovědné gramotnosti uvádějí národní zprávy z šetření PISA 2012 a PISA 2015.